

PÕHJA-IIRIMAA PROGRAMM PEACE

ELi programmi PEACE eesmärk on toetada Põhja-Iirimaa ja Iirimaa piirialal rahu ja leppimist ning majanduslikku ja sotsiaalseid arengut.

ÕIGUSLIK ALUS

Neljanda PEACE-programmi (programmitöö periood 2014–2020) õiguslikuks aluseks on 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1303/2013 ja 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1299/2013.

TAUST

EL on Põhja-Iirimaa rahuprotsessi rahaliselt toetanud 1989. aastast saadik. Toetust on antud nii ELi regionaalpoliitika raames kui ka ELi maksetena Rahvusvahelisse Iirimaa Fondi (IFI).

Esimene PEACE-programm (PEACE I), mis hõlmas ajavahemikku 1995–1999, kiideti komisjoni erirakkerühma soovitusel heaks 28. juulil 1995. 1999. aasta märtsis otsustas Euroopa Ülemkogu seda eriprogrammi kuni 2004. aastani PEACE II nime all jätkata. Hiljem pikendati programmi 2006. aastani. Programmiga PEACE III, mis hõlmas programmitöö perioodi 2007–2013, jätkati osa eelmiste programmide prioriteetide täitmist. Programmi tegevus lõppes 31. detsembril 2015 ja selle lõpetamise deklaratsioon esitati komisjonile 31. märtsiks 2017.

14. jaanuaril 2016 alustati ametlikult uut programmi (PEACE IV, 2014–2020), kus eriline rõhk on lastele ja noortele suunatud investeeringutel.

EESMÄRGID JA PRIORITEEDID

Programmi PEACE rakendatakse piiriülese koostöö programmina Euroopa territoriaalses koostöös Iirimaa ja Ühendkuningriigi vahel. Sellel on kaks peamist eesmärki:

- Põhja-Iirimaa konfliktiga seotud kogukondade ja Iirimaa piiriäärsete maakondade ühtekuuluvus
- majanduslik ja sotsiaalne stabiilsus.

Programm on suunatud konfliktist tingitud konkreetsete probleemide lahendamisele, et aidata kaasa rahumeelse ja stabiilse ühiskonna väljakujunemisele. Sellega seoses on programmil kaks prioriteeti (kogukondade lepitamine ja rahu edendamine) ja neli suurt eesmärki programmitöö perioodiks 2014–2020:

- ühine haridus,
- laste ja noorte abistamine,
- ühisruumide ja -teenuste loomine,
- positiivsete suhete loomine kohalikul tasandil.

RAHALISED VAHENDID

Ajavahemikul 1995–2013 viidi läbi kolm PEACE-programmi rahalise kogumahuga 1,3 miljardit eurot. Programme PEACE I (1995–1999) ja PEACE II (2000–2006) rahastati kõigi struktuurifondide kaudu, programmi PEACE III (2007–2013) aga üksnes Euroopa Regionaalarengu Fondist.

Programmi PEACE IV (programmitöö perioodil 2014–2020) koguväärtuseks on 270 miljonit eurot. Euroopa Regionaalarengu Fondist rahastatakse programmi ligikaudu 229 miljoni euro (85%) ulatuses ja ligikaudu 40 miljonit eurot (15%) saadakse kombineeritud rahastamise teel (nt mujalt kui ELi allikatest pärinev rahastamine, mis võib hõlmata riiklikke, piirkondlikke ja kohaliku omavalitsuse vahendeid). 94% programmi PEACE IV vahenditest suunatakse sotsiaalse kaasamise, vaesuse vastu võitlemise ja töötajate liikuvuse toetuseks (ülejäanud vahendid eraldatakse tehniliseks abiks).

ABIKÕLBLIKKUS JA JUHTIMINE

Neljanda PEACE-programmi abikõbliliku piirkonda kuuluvad Põhja-lirimaa ja lirimaa piirialad (krahvkonnad Louth, Monaghan, Cavan, Leitrim, Sligo ja Donegal).

Programmi üldise juhtimise ja rakendamise tegeleb ELi programmide erikolleegium ning rahastamist juhivad kohalikud partnerid ja valitsusvälised organisatsioonid.

Lisaks asutas Euroopa Komisjon 2007. aastal Põhja-lirimaa töökonna, mis tegutseb regionaalpoliitika voliniku alluvuses ja teeb tihedat koostööd Põhja-lirimaa ametiasutustega. Selle eesmärk on suurendada konkurentsivõimet ja luua püsivaid töökohti, ning ühtlasi on töökond tegev mitmes poliitikavaldkonnas, nagu põllumajandus, konkurentsipoliitika, haridus ja kultuur, energeetika jm. Võetud meetmete kaudu annab töökond oma panuse ka PEACE-programmi projektide üldise edu saavutamisse.

SAAVUTUSED

PEACE-programm on pakkunud osalemise ja dialoogi võimalusi ning toonud kodanikke lähemale oma kogukonna arengut puudutavate otsuste tegemisele ja ülesannete täitmisele (st „alt ülespoole“ lähenemisviisi kasutamist). Selle kaudu on rahastatud väga erinevaid projekte, muu hulgas konfliktides kannatanute, noorte ja VKEde toetamise projekte, infrastruktuuri ja linnade regenereerimise projekte ning sisserännanute ja ühiskonna etnilise mitmekesisuse üldisele toetamisele suunatud projekte.

Oluline on märkida, et seda programmi peetakse nüüd rahu kindlustamise poliitika heaks näiteks, mis väärib järgimist nii Euroopas kui ka teistes piirkondades.

PROGRAMMI PEACE TULEVIK

23. juunil 2016 toimunud referendumil hääletas suurem osa valijatest (51,9 %) Ühendkuningriigi Euroopa Liidust lahkumise poolt. Pärast Brexitit muutub Ühendkuningriigi staatus, mis mõjutab ka ELi poliitikat, sealhulgas ühtekuuluvuspoliitikat ja programmi PEACE.

Põhja-lirimaa saab märkimisväärselt toetusi ELi rahalistest vahenditest ja Ühendkuningriigi lahkumine EList tõstatab pikemas perspektiivis mitmeid küsimusi Põhja-lirimaa eri valdkondades, samuti seoses rahuprotsessi ja piiriülese koostööga pärast 2020. aastat. (Põhja-lirimaa on ainuke Ühendkuningriigi piirkond, millel on maapiir teise liikmesriigiga: praktikas tähendab see seda, et pärast Brexitit kulgeb lirimaa saarel ELi välispiir.)

Komisjon on esitanud oma ettepanekutes 2020. aasta järgsete ühtekuuluvusalaste õigusaktide kohta ettepaneku programmi PEACE („PEACE Plus“) jätkamiseks. Programmi eripära arvesse võttes tehti ettepanek, et seda programmi tuleks hallata integreeritult, lõimides Ühendkuningriigi rahalise panuse programmi sihtotstarbelise välistuluna. Lisaks tuleb ELi programmide erikolleegiumi (SEUPB), kui see määratakse korraldusasutuseks, lugeda liikmesriigis asuvaks. Ettepanekud esitati seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja parlament võttis esimese lugemise seisukoha vastu märtsis 2019.

25. märtsil 2019 võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu vastu määruse (EL) nr 2019/491, millega võimaldatakse jätkata territoriaalse koostöö programmi PEACE IV. Määrust kohaldatakse juhul, kui Ühendkuningriik lahkub EList ilma väljaastumislepinguta. See määrus võimaldab PEACE IV programmi tõhusat jätkamist uues õigusraamistikus.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlament on alati toetanud programmi PEACE ja IFI programmide rahastamist. Oma 15. juuni 2010. aasta õigusloomega seotud resolutsioonis ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Euroopa Liidu rahalist toetust Rahvusvahelisele lirimaa Fondile (2007–2010)^[1], rõhutas parlament, et Rahvusvaheline lirimaa Fond peab täiendama struktuurifondi vahenditest rahastatavaid meetmeid, eelkõige programmi PEACE III raames rakendatavaid meetmeid Põhja-lirimaa ja lirimaa piirialadel. Parlament palub Euroopa Komisjonil tagada nende meetmete koordineerimise.

Euroopa Parlament kui kaasseadusandja ühtekuuluvuspoliitika seadusandliku paketi vastuvõtmisel (käesolevas seoses nn ühissätete määrus ja määrus erisätete kohta, milles käsitletakse Euroopa Regionaalarengu Fondist toetuse andmist eesmärgil „Euroopa territoriaalne koostöö“) toetas kindlalt programmi PEACE jätkamist aastatel 2014–2020. Peale selle rõhutas parlament oma 13. novembri 2014. aasta resolutsioonis PEACE-programmi tähtsust arengu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamise ja kogukondade lepitamise protsessis.

[1]ELT C 236 E, 12.8.2011, lk 173.

Pärast Ühendkuningriigi rahvahääletuse tulemust väljendas Euroopa Parlament oma 5. aprilli 2017. aasta resolutsioonis muret Ühendkuningriigi ELi lahkumise tagajärgede pärast ning rõhutas vajadust kaitsta rahu Põhja-lirimaa ja lirimaa vahel.

Oma 11. septembri 2018. aasta resolutsioonis ELi ühtekuuluvuspoliitika mõju kohta Põhja-lirimaale võttis Euroopa Parlament teadmiseks komisjoni ettepaneku jätkata programmi PEACE ja Interregi programme ning võttis teadmiseks ka 2018. aasta aprillis avaldatud Ühendkuningriigi seisukoha edaspidise ühtekuuluvuspoliitika kohta, kus Ühendkuningriik kinnitab valmidust kaaluda koos Põhja-lirimaa valitsuse, lirimaa valitsuse ja ELiga võimalusi programmi PEACE IV järeltulija väljatöötamiseks 2020. aasta järgseks ajaks, lisaks lubadusele täita praeguses mitmeaastases finantsraamistikus programmidega PEACE ja Interreg seotud kohustusi. Euroopa Parlament on arvamusel, et vaatamata käimasolevatele ELi ja Ühendkuningriigi läbirääkimistele peaks ELi territoriaalse koostöö toetus, eelkõige piiriüleste ja kogukondadevaheliste projektide valdkonnas, jätkuma ka pärast 2020. aastat, võttes arvesse ELi spetsiaalsete Põhja-lirimaale suunatud ühtekuuluvusprogrammide, nimelt programmi PEACE ja Interregi programmide saavutusi, kuna need programmid on selle piirkonna stabiilsuse jaoks eriti olulised.

Diána Haase / Marek Kołodziejcki
04/2019

